

Ti qui star ti?

Manica J. Ambrožič

Alfred Jarry je konec 19. stoletja pri nadobudnih in drznih 23 letih napisal dramo *Kralj Ubu (Ubu roi)* in lucidno napovedal, kaj nas čaka v prihodnjih desetletjih. Leta 1896, ko je bil od krvi pijani kralj Ubu prvič na pariškem odru, je od francoske revolucije minilo dobrih 100 let in Eifflov stolp je do takrat šele sedem let krasil pariško veduto. Kralj Ubu je nastal izpod peresa mladeniča, ki je le enajst let po nastanku besedila umrl, menda zaradi drog in alkohola; besedilo je napisano na kožo drznih in sanjavih dvajset- in nekaj letnikov. In točno takšni smo bili mi, člani študentske gledališke skupine Les Théâtres v začetku 90. let prejšnjega stoletja, ko smo stali na odru francoskega teatra v Sloveniji. Saj veste, oziroma, če nagovarjam mlajše bralce te zbirke spominov, saj si lahko predstavljate: poseben občutek je bilo leta 1992 reči »v Sloveniji«. Samostojna država je bila šele na začetku, res na začetku – mednarodna skupnost je slovensko samostojnost priznala v prvih mesecih leta 1992. In mi smo bili del tega začetka.

Vsaj zame se je zgodba francoskega študentskega gledališča začela z Ubujem, Jarryjevo groteskno in absurdno parodijo Macbetha in Hamleta, parodijo vseh nas in nadčasno gledališko fresko pohlepkih in brezobzirnih povzpeticov.

Kako sem prišla v skupino Les Théâtres? Ne vem. Tako je, ne vem. Verjetno sem prišla s Tonetom Smolejem in Gregorjem Perkom. Morda pa se spomni kdo od mojih dragih sopotnikov s hodnikov Filozofske fakultete in mi bo nekoč povedal zgodbo, kako je bilo, ko sem prvič prišla na vaje gledališke skupine.

A vem, da so bili to lepi, lepi časi.

Vem, da so bili Les Théâtres moja skrita želja že v srednji šoli; vem, da sem sanjala, da bom nekoč del tega gledališkega kolektiva, ki – v to sem bila prepričana – gotovo vidi dlje in ve več. Danes vem, da se nisem motila. In spomnim se, da sem na začetku 90. let nekje v predavalnici 13 Filozofske fakultete na vajah v drugi sceni tretjega dejanja *Kralja Ubuja* klečala in zrla v od kraljevega srda spačen obraz Boštjana Zupančiča, ki je igral Ubuja, in na njegovo repliko: »Quels sont tes revenus?«, izrekla svoj prvi stavek za Les Théâtres: »Je suis ruiné!« Moj prvi in edini stavek v *Kralju Ubuju*.

Bila sem poljski plemič, ki mu bije zadnja ura.

In to je bilo to, tako se je začelo. Bila sem med »svojimi«, med jarryji, ki so me razumeli, ki smo se razumeli, govorili isti jezik (Merdre!), ki smo sanjali o svetu, v neskončnih razpravah in družnjih premikali konceptualne ladje tega sveta po koordinatah znanega in neznanega.

Potem je prišel Georges Feydeau in njegova lahkotna komedija *Krojač za dame*, v kateri me je, nežno, krhko in pretreseno gospico v dolgem šumečem krilu Tone teatralno ujel v naročje.

In seveda *Balkon* Jeana Geneta.

Balkon, ta bordel s predstavniki visoke družbe, ki jim na vrata tolče revolucija, smo na oder postavili, kot se šika, z vso revolucionarnostjo mladega duha, ki plane prek vseh meja; Jean Genet bi bil – si domišljam – ponosen na nas. Kaj pa vem, ali je to res, glede na njegovo burno življenje. A drzni smo bili. In to drznost so prepoznali tudi na festivalu v Grenoblu, kjer je k nam po predstavi ves zaripel pristopil britanski režiser in jecljal, da bi ga odnesli z vaj, če bi kaj takega zahteval od svojih igralcev. Individualna moč in glas sta pomembna, a ko se povežeta v homogeno celoto, je ta energija izjemna, za vsakega člana tega organizma pa je izkušnja neprecenljiva. Verjamem, da smo mi to neprecenljivo ekipno energijo dve leti imeli v skupini, ki je ustvarjala *Balkon* in leto kasneje

Molièrovega *Žlahtnega meščana*. In spet, ah, smo se, ah, norčevali iz vulgarnega povzpetništva. Žlahtni meščan je comédie musicale v pravem pomenu besede, je beseda, sta plesni korak in obrat, prepletana je s pesmijo in glasbo. *Žlahtni meščan* je vrisk življenja in smeha, divertissement digne du roi, divertissement digne de la jeunesse, de notre jeunesse.

Žlahtni meščan je bil prvič predstavljen oktobra 1670 pred dvorom Ludvika XIV. v gradu Chambord celih sedem let po *Tartuffu*. Molièrova zvezda je leta 1670 že zahajala, utrnila se je dobri dve leti kasneje na odru, a v *Žlahtnem meščanu* zrel duh genialnega ustvarjalca klasičnega francoskega odra zasije neprisiljeno svetlo. Ko danes po vseh teh letih razmišljam o naši predstavi *Žlahtnega meščana*, razmišljam z ljubeznijo, ponosom in z neizmerno toplino spomina na naše poti. *Žlahtnega meščana* smo predstavili v Strasbourgu, z njim smo potovali v Maroku in ga postavili na oder Casablance. Težko bi teatru dali več, gledališki amaterji z navdihom francoskega razsvetljenstva, kot smo dali takrat.

Mogoče pa so bila kriva devetdeseta. Brez mobilnih omrežij, brez interneta, s prebranimi klasiki (seveda, kakopak), s srečanji v živo in z upanjem, da bomo kot družba živeli bolje. Ja, mogoče se je to skrivalo v naših glasnih vzklikih, ko smo na začetku glasbene scene turške ceremonije v *Žlahtnem meščanu*, v kateri našega gospoda Jourdaina Mladena Riegerja povišajo v plemiča, igralko priteklo na oder, ovite v zlate tkanine in v mladost. In se zaslišita glasba Draga Ivanuše in pesem: »Se ti sabir, Ti respondir, Se non sabir, tazir, tazir. Mi star Mufti. Ti qui star ti? Non intendir. Tazir, tazir.«

In plesali smo, kot da ni jutrišnjega dne, če pa že pride, bo samo še lepši.

Takšna so bila devetdeseta, tako sem jih doživela na odru francoskega študentskega gledališča.

Tako je bilo, ko smo bili študenti, ko se je rojevala in nastajala država.

Za trenutek nas je življenje vrglo skupaj, nas pomešalo, in nastala je res opojna mešanica. Tako bogatih človeških in kreativnih vezi življenje ne ponudi veliko; to vem zdaj, z izkušnjo let.

Ta gledališka izkušnja nas je izoblikovala tudi profesionalno. Dobesedno z Molièrovega odra sem šla v televizijski studio in vanj vstopila z vso samozavestjo, ki ti jo da izkušnja francoskega gledališča. Po Molièru sem zapustila skupino

Les Théâtres, kot bi šla iz ljubezenske zveze, ko je strast najmočnejša. Morda sem se bala pepela, ki ostane, ko ogenj dogori. In vsak ogenj, še posebej, če gori tako burno, kot je takrat gorel v meni, dogori hitro.

A vsi moji gledališki sopotniki so moji sopotniki do konca moje poti. Zaradi časa, ki smo ga preživeli, in zaradi vezi, ki jih je francoska študentska gledališka izkušnja pred desetletji nevidno, a neuničljivo prepletla med nami.

Oktober 2023

*Slika 1: Tailleur pour dames, Georges Feydeau. Gregor Perko, Manica J. Ambrožič.
(Vir / Source : Les Théâtres)*

Slika 2: Le Balcon, Jean Genet. Manica J. Ambrožič. (Vir / Source : Mateja Petan)

Slika 3: Le Balcon, Jean Genet. Stojijo od leve proti desni / Debout de gauche à droite : Mladen Rieger, Tone Smolej, Julijana Jovanič. Klečče od leve proti desni / Agenouillées de gauche à droite : Nataša Helena Sterle, Mojca Medvedšek, Manica Janežič (Vir / Source : Mateja Petan)

Slika 4: Le Bourgeois gentilhomme, Molière. Spredaj / Devant : Mladen Rieger. Zadaaj od leve proti desni / Derrière de gauche à droite : Manica J. Ambrožič, Nataša-Helena Tomac, Urša Rigler, Julijana Jovanič. (Vir / Source : Mateja Petan)

Slika 5: Le Bourgeois gentilhomme, Molière. Od leve proti desni / De gauche à droite : Nataša-Helena Tomac, Urban Soban, Manica J. Ambrožič, Janez Hočevar, Urša Rigler, Mateja Petan, Mladen Rieger, Boštjan Zupančič, Mojca Medvedšek. Spredaj / Devant : Primož Vitez. (Vir / Source : Mateja Petan)